

PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH:

A.

Seznam kontaktů na nevládní neziskové organizace zabývající se ekologií a EVVO

B.

Přílohy k dílčím aktivitám, plánům hodin a projektům

1. Dílčí aktivity

1.1. Ekobingo

1.2. Co se říká, to je pravda?

1.3. Reklama

2. Jedno a více hodinové aktivity

2.1. Příroda a já

2.2. Práva zvířat

2.3. Člověk a svět, v němž žijeme

2.4. Supermarket

3. Projekty

3.1. Za poznáním mého kraje

C.

ŠVP – učivo a očekávané výstupy předmětů OV a ZSV na sedlčanském gymnáziu

A. Seznam kontaktů na nevládní neziskové organizace zabývající se ekologií a EVVO

- Sdružení TEREZA, www.terezanet.cz/
- Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání, www.lipka.cz
- CHALOUPKY o.p.s., školská zařízení pro zájmové a další vzdělávání, www.chaloupky.cz
- Středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory "SEVER" www.sever.ekologickavychova.cz/
- Středisko ekologické výchovy Hl. m. Prahy Toulcův dvůr www.toulcuvdvur.cz/
- Ekodomov, o.s., www.ekodomov.cz
- Zelený kruh – Servisní organizace nevládních ekologických organizací <http://www.zelenykruh.cz>
- Děti země <http://www.detizeme.cz/>
- Hnutí DUHA <http://www.hnutiduha.cz/>
- LEA – Liga Ekologických Alternativ <http://www.lea.ecn.cz/>
- Nadace Partnerství, program GREENWAYS <http://www.greenways.cz/>
- Občanské sdružení Econnect (**E**asy **co**nnection) a touto organizací realizovaný portál občanská společnost - návod k použití obcan.ecn.cz
- Společnost pro trvale udržitelný život <http://www.stuz.cz/>
- Greenpeace <http://www.greenpeace.cz/>
- NESEHNUTÍ – NEzávislé Sociálně Ekologického HNUTÍ <http://www.nesehnuti.cz/>
- Český svaz ochránců přírody <http://www.csop.cz/>
- Ekologický institut Veronica <http://www.veronica.cz/>

B. Přílohy k dílčím aktivitám, plánům hodin a projektům

1.1 Ekobingo

Najdi někoho, kdo...

A. jezdí pravidelně na kole	B. je vegetarián	C. je členem ekologické organizace	D. sám pěstuje nějakou plodinu
E. recykluje alespoň čtyři druhy materiálů	F. jezdí častěji hromadným dopravním prostředkem než autem	G. umí jmenovat alespoň jedno zvíře nebo rostlinu, ohrožené ve regionu	H. pravidelně tráví čas v přírodě
I. se nějakým způsobem snaží šetřit energii	J. někdy sebral/a odpad, na který narazil/a v přírodě	K. pravidelně a správně používá nádoby na tříděný odpad na školních chodbách	L. zavírá vodní kohoutek během čištění zubů
M. má domácí zvíře, o které se pravidelně stará	N. vyhledává jídla, vyprodukovaná v České republice	O. zasadil/a někdy strom	P. někdy v životě přispěl/a organizaci na ochranu přírody

1.2 Co se říká, to je pravda?

<p>Člověk má neomezený nárok na využívání přírodních zdrojů.</p>	<p>Emoce jsou vlastní jen člověku, zvířata je nepocítují.</p>	<p>Je zábavnější trávit volný čas ve městě než v přírodě.</p>
<p>Zvířata tu jsou pro člověka.</p>	<p>Člověk je nevypělejší tvorem na Zemi.</p>	<p>Třídít odpad nemá smysl.</p>
<p>Čím víc mám majetku, tím jsem bohatší.</p>	<p>Utrpení zvířat je přirozené a nezbytné pro dosažení vyšších hodnot.</p>	<p>Ekologové straší veřejnost jen proto, aby na tom vydělali.</p>
<p>Člověk je přirozeným pánem všeho tvorstva.</p>	<p>Dovolená v českém ráji nemůže být nikdy lepší než dovolená na Novém Zélandě.</p>	<p>Ekologické problémy nemůžu nijak svým jednáním ovlivnit.</p>

1.3 Reklama

Odpověz na následující otázky:

1) Zamysli se nad tím, co tě běžně zajímá o výrobu, který si kupuješ. Je to jen cena? Nebo zkoumáš výrobek taky z hlediska jeho šetrnosti k životnímu prostředí? Zaškrtni, které z těchto otázek si při nakupování pokládáš:

- ♣ Jak moc je daný výrobek šetrný k životnímu prostředí?
- ♣ Jaká je ekologická stopa výrobku? (dovoz – české výrobky)
- ♣ Je snadno recyklovatelný? (tetrapak – sklenice)
- ♣ Neplýtvá zbytečně materiálem – například obalem?
- ♣ Šetří tento výrobek energii (oproti jiným, viz např. obyčejné a úsporné žárovky)?
- ♣ Obsahuje nějaké škodlivé látky?
- ♣ Nebyl výrobek testovaný na zvířatech?
- ♣ u potravin – Jaké byly podmínky výroby daného rostlinného či živočišného produktu? (chemicky upravené potraviny, velkochovy X biofarmy, biopotraviny)
- ♣ Jak moc daný výrobek potřebuji??

5) Znáš nějaké reklamy na ekologicky šetrný výrobek či službu nebo na šetrnou a odpovědnou spotřebu? Pokud ano, jaké?

6) Co znamenají tyto značky? Co o nich víš?

2.1 Příroda a já¹

1)

Člověk, který vášnivě miluje přírodu a často o ní mluví, nevydrží bez ní ani chvíli; pokud je nucen bydlet ve městě, má byt plný květin a dalších přírodnin (kterým ale bohužel moc nerozumí, proto mu občas nějaká květina uschne nebo uhynie) a vlastní několik domácích mazlíčků, na které ale nemá vždycky dostatek času.

Na dovolenou jezdí výhradně do přírody, ale ne pod stan natož pod širák, lépe do nějakého hotýlku nebo penzionku s určitým servisem - aby se mohl kochat přírodními krásami a nemusel se starat o takové banality jako např. kde si usuší věci, když zmokne, kde se večer umyje, co bude k jídlu apod.

Cestuje většinou s cestovní kanceláří nebo alespoň s textovým průvodcem, protože sám není moc všímavý, a kdyby mu někdo neřekl, na co se má v přírodě zaměřit a kam se podívat, tak by si toho vlastně ani nevšiml a výlet by podnikl zbytečně; proto si rád nechá poradit, na co se má kouknout, co je důležité a krásné (resp. se někomu jinému zdá důležité a krásné).

Co se týče chování k přírodě a v přírodě - chová se slušně, pokud ho to nijak zvlášť neomezuje, to znamená, že např. třídí odpad, pokud s ním ovšem nemusí chodit příliš dlouhou cestu k popelnicím apod., jeho motivace pro ochranu přírody je spíše antropocentrická, tedy hájí práva přírody pro člověka - aby byly přírodní krásy zachovány pro člověka a ne pro přírodu samotnou.

2)

Tento člověk má na monitoru svého počítače jako pozadí obrázek demonstrantů před atomovou elektrárnou. Do přírody nejezdí - ve městě se dá dělat taky spousta zajímavých aktivit. Chodí do kurzu přežití v divočině, kde se zatím naučil docela obstojně zacházet s nožem. Má dobré orientační schopnosti, jen tak někde by nezabloudil. Nosí s sebou krabičku poslední záchrany, co kdyby se někdy hodila. Rád chodí na horolezeckou stěnu.

Když jede vlakem, všímá si okolí a více se mu líbí krajina původní než uměle přetvořená člověkem, není ale schopen popsat nějaký detail krajiny, který by ho během cesty zaujal. Tak to nějak všechno splývá dohromady.

Nejezdí autem a nelétá letadlem, když už tak MHD nebo vlak, má rád kolo, rád se projde a spoléhá hlavně na vlastní síly. Doma i v práci separuje odpad. Chodí na ekologické mítinky, svou přítomností vyjadřuje podporu pro dobrou věc.

---

¹ Inspirováno příklady Jana Krajhanzla v publikaci *Texty o proměně vztahů lidí k přírodě, environmentální výchově a udržitelnosti*.

3)

Tento člověk je povoláním malíř. Kontakt s přírodou potřebuje, ale přiměřený. Do přírody zajde, když ho kupříkladu ovane léto, chce ten dojem mermomocí zachytit a tak vyrazí. Stačí mu málo. Obraz, náladu a ducha místa si „vyfotí“ do své mysli a utíká honem k plátnu. Kdyby se mělo stát to, že by nedej bože musel v přírodě zůstat, bez konzervy, kompasu, či stanu, rozhodně by to nezvládl. Do skautského oddílu nechodil, na chalupě oheň bez podpalovače nerozdělal a s orientačním smyslem je na tom bledě.

Roztržitý umělec, kombinace Exuperyho Malého prince a nějaké éterické víly, co žije ze vzduchu. Umělcova duše je schopna postihnout nejjemnější detail krajiny, obraz okolí je špikován každým sebedrobnějším vjemem. Muchomůrka jako šátek Ferdy mravence, šiška připomínající pásovce nebo ploník imitující periskop. Všechno něco znamená, všechno má svoje místo.

Ekologické vědomí nemá v proudu asociací, obrazů, představ a prudkých pohnutí mysli dostatek místa. Nikdy ho nenapadlo přemýšlet nad nebezpečím, že scénérie před oknem jeho domu, kterou tak rád maluje, může během pár let kvůli stále rozšiřující se zástavbě brzy ztratit svoje kouzlo.

2.2 Práva zvířat²

- ❖ lov kožeašinových zvířat pro získání kůže na výrobu kožichů a kožeašinových klobouků
- ❖ užívání zvířat pro vědecké pokusy při testování kosmetických a toaletních potřeb (parfumerie, vody po holení, rtěnky, šampóny, atd.) a jejich nezávadnosti pro člověka
- ❖ užívání zvířat pro vojenské pokusy při zjišťování účinků nových zbraní - chemických, plynových a biologických
- ❖ intenzivní chování dobytka na farmách pro jeho porážku a výrobu masa
- ❖ chov divokých zvířat v zoologických zahradách, akváriích a voliérách za účelem výchovy a zábavy
- ❖ lov zvířat pro zábavu - vzrušení při lovu
- ❖ užívání zvířat pro vědecké pokusy při hledání léčby proti lidským nemocem jako AIDS a rakovina
- ❖ využití speciálně vycvičených psů na pomoc postiženým lidem
- ❖ využití vypreparovaných zvířat jako pomůcky ve školách při hodinách biologie, eventuálně jejich zabíjení za tímto účelem
- ❖ chov zvířat ve volnějších podmínkách (např. obory pro daňky)
- ❖ využití zvířat k tažení kárek, vozů a pluhů při zemědělských pracích
- ❖ využívání zvířat k účelům televizní reklamy a zvýšení atraktivnosti výrobku
- ❖ chov dobytka na otevřených prostranstvích (pole, louky) pro eventuální porážku a využití jako jídlo

---

² viz ekohra, dostupná na: http://akce.brontosaurus.cz/index.php?way=art&art_id=201&cat=95

2.3 Člověk a svět, v němž žijeme

2.3.1 Příklady vhodných úryvků z děl:

❖ Daniel Defoe: Robinson Crusoe

Také můj pes mi zpříjemňoval pobyt. Měl mne rád a žil se mnou celých šestnáct let jako dobrý druh a přítel. Potom posel také sešlostí věkem. A co kočky? Ty se množily tak, že jsem je musil odstřelovat, aby mi nesežraly všechny zásoby. Když obě staré pošly, musil jsem mnoho mladých vyhnat a honil jsem je ustavičně. Rozutekly se po lesích, zdivočely a vídal jsem je často na pochůzkách ostrovem. Byli to jediné kočkovité šelmy v této zemi. Ponechal jsem si jenom dva nebo tři miláčky, ale i jejich mláďata jsem topil, aby nezamožila celý ostrov. Kromě těchto zvířat jsem choval doma obyčejně tři kůzlata, která jsem učil žrát z ruky, a později jsem svůj zvěřinec obohatil ještě o dva papoušky. I ty jsem naučil mluvit, volali také "Robine Crusoe!", ale ani hlasem, ani učelivostí se nerovnali Polovi. Snad jsem jim věnoval méně času a péče.

Tu a tam se mi podařilo uloviti živého mořského ptáka. Doma jsem mu ostříhal křídla, aby neuletěl, a nyní jsem choval již několik druhů těchto štíhlých a krásných pernatců. Nevím však, jak se jmenovali. Tyčky, kolíky a větve, jež jsem zasázel před vnější hradbu, bujely a vyrostly tak, že před mým obydlím vznikl hustý háj, v němž si moji ptáci postavili hnízda a poletovali s jednoho stromu na druhý, křičíce a zpívajíce od rána do večera. I tato divoká čeládka mne bavila a líbila se mi, měl jsem ji rád, a kdyby nebylo hrozby předvídaného, ale neočekávaného vpádu divochů na ostrov a jejich ponurých hostin na pobřeží, nebylo by mi tu chybělo docela nic k dokonalému štěstí.

❖ Eduard Štorch: Lovci mamutů

Děti se bavily zajímavou hrou u potůčku. Stavěly hráze z kamení a dělaly si rybníčky z nadržené vody. Pokoušely se také chytit malé rybičky. Umazaný Cebík se přitom převalil do rybníčku a teď brečí a prská vodu. Kukačka ho utěšuje a ukazuje mu hezké kamínky v potoce. Děti tu v písku nacházejí hojná lesklá zrněčka, sem tam i větší žluté kousky. Krásně svítí a děti jich za malou chvíli nasbíraly hromádku. I v kamenech, z kterých stavějí hráze v potůčku, třpytí se lesklá zrnka. Děti běžely do tábora pochlubit se svým objevem. Ženy bez zájmu pohlédly na zlatá zrnka - vždyť nejsou k jídlu! - a usmály se na děti. Pak šly ještě nasbírat zásobu dříví na noc. Sova, příkládaje na oheň, také se musil dětem podívat na to, co našly v potoce. Vzal do ruky lesklý kov, potřásl zrnky v hrsti, čichal k nim, kousl do většího valounku, vyplivl jej a pak všechno zahodil. Hleděl si dále svého zaměstnání;

vyrýval ostrým kamenem jakési čáry do sobí kosti. Zklamané děti se vrátily k potůčku. Už neshíraly zlatá zrnka, jen z větších kusů rudy upevňovaly hráz, kterou prve započaly. Radovaly se, že hráz vodu vzdula, takže mohly skákat ve větší hloubce. Vody v potoce přibývalo víc a více. I křiku přibývalo. Ve vodě se míhaly sem tam drobné rybky a prchaly před dětmi, až se jejich hemžením povrch vody zdvihl. Někdy rybička vyskočila i nad hladinu. Veverčák vykřikl: "Jé, tady je ryba - ryba!" což znamenalo "veliká ryba". Všecky děti se hned ve vodě přikrčily proti proudu a začaly chytat ryby po medvědím. Veverčák, také sehnutý a s rozevřenými dlaněmi, číhal, až polekaná rybka vpluje mezi jeho ruce, aby ji rychle sevřel. Jednou tak pozoroval medvěda, jak předtím tlapami chytil rybu a potom s ní vyskočil na břeh. Ale rybka byla velmi hbitá a ostražitá - děti ji nechytily. I když Veverčák, Křikloun nebo Žabka měli už rybku mezi dlaněmi, vždy se jim vysmekla a uklouzla. Proto Veverčák po chvíli zvolal: "Hur - hur! Na ryby!" a rozběhl se k mělčině. Děti hned řetězem s ním a hnaly rybky před sebou. "Na břeh!" zavelel Veverčák. Řetěz dětí zastavil postup a obrátil se k břehu. Šplíchající a křičící, zaháněly děti obklíčené rybičky na písčinu.

❖ Marlo Morganová: Poselství z věčnosti

Odpočinuly si a šly zase dál a zanedlouho jim kroužilo nad hlavou hejno barevných, zelenožlutých ptáků. Stejný druh ptáka viděly létat nad blízkým keřem a pak usednout na větev. Benala pátrala po hnízdě. Když ho našla, vzala jedno vejce a dvě další tam nechala, aby život pokračoval dál. Na konci udělala do skořápky otvor a část obsahu vysála. Zbytek podala Beatrici. Prázdnou skořápku vzala, zabalila do listí a uschovala do svého váčku na boku. K večeru jim zkřížila cestu velká ještěrka s modrým jazykem a tím byl jídelníček pro ten den úplný.....

Za svítání se opakoval ranní rituál. Terén se měnil a rostliny se objevovaly jen tu a tam. Zdálo se, že se vyskytují jen v určitých místech. Benala vysvětlovala, že sledují tok podzemní řeky. Ženy se pravidelně zastavovaly a sbíraly suché listy a bobule, které Benala schovávala do váčku. Když hledaly bobule, uviděly vačici. Bylo to velké, tlusté šedivé zvíře, jež tam sedělo a okusovalo list, jako kdyby čekalo, až se k němu přiblíží ty dvě dvounohé bytosti. Benala vzala do ruky velký kámen a jedinou ranou vačici usmrtila. Když rozřízla zvířeti břicho, aby odstranila vnitřnosti, vyslovila slova díky. Beatrice se nabídla, že zvíře ponese. Také ona tiše poděkovala duchu vačice.

❖ Božena Němcová: Babička

Bylo to stavení nevelké, ale hezoučké. Okolo oken, obrácených k východu, táhla se vinná réva, před okny pak byla malá zahrádka plná růží, fial, rezedky i salátu, petrželky a jiné drobné zeleniny. Na severovýchodní straně byl ovocný sad a za ním táhla se louka až ke mlýnu. Velká stará hruška stála při samém stavení, kladouc se všemi svými ratolestmi na šindelem krytou střechu, pod níž hnízdilo mnoho vlaštovic. Uprostřed dvorku stála lípa, pod ní lavička. Na jihozápadní straně bylo menší stavení hospodářské a za tím táhlo se chrástí a křoví až k splavu nahoru. Okolo stavení vedly dvě cesty. Jedna vozová, kterou mohl nahoru podél řeky k rýznburskému dvorci a na Červenou Hůru aneb dolů ke mlýnu a vždy podél řeky až do nejbližšího městečka, malou hodinku cesty vzdáleného. Řeka ta je divoká Úpa, která utíká z hor Krkonošských, vrhající se přes sráže a skály, proplétající se úzkými údolínami až do roviny, kudy bez překážky do Labe pospíchá, ustavičně mezi zelenými břehy, majíc z jedné strany vysoké stráně porostlé rozličným stromovým. Zpředu stavení, těsně vedle zahrádky, byl chodník podél strouhy, kterou si vedl mlynář od splavu na mlýn. Od stavení přes strouhu byl můstek na stráně, kde byla pec a sušárna.

2.3.2 Pracovní list:

Zamysli se a odpověz na následující otázky:

1. Pokus se přiřadit následující pojmy k jednotlivým ukázkám lidského soužití s přírodou, které jsi dnes vyslechl a četl:

vztah úcty a bázně   symbióza   dobývání   zákon přírody   harmonie
vykořisťování   silnější přežije   řád   pán tvorstva
boj o přežití   mírumilovné   soužití   poznávání
vztah vzájemného respektu

2. Který ze zmiňovaných příkladů je podle tebe vztahem nejlépe dlouhodobě udržitelným? Proč?

3. V jaké ze situací popisovaných v úryvcích by ses chtěl alespoň na nějakou dobu ocitnout a proč?

4. Je něco nového v tvém myšlení o vztahu člověka a mimolidských živých organismů? Pokud ano, tak co?

Č. ŠVP – učivo a očekávané výstupy předmětů OV a ZSV na sedlčanském gymnáziu

I. Občanská výchova v nižších ročnících víceletého gymnázia

Ročník: prima

učivo	očekávané výstupy
♣ Domov - prostředí domova - bydliště a jeho okolí - sousedé, hosté	- vysvětlí pojem domova z hlediska své příslušnosti k rodině, obci, regionu, vlasti - uvede příklady prvků, které člověku pomáhají vytvořit si osobní vztah ke svému domovu a jeho okolí
♣ Činnosti lidí – volný čas - lidská činnost, spolupráce lidí - vhodné a nevhodné trávení volného času	- rozlišuje vhodné a nevhodné způsoby využívání volného času - orientuje se v místní nabídce volnočasových aktivit, připraví program pro volný čas pro sebe i pro jiné - vysvětlí, proč je výhodné vzájemně spolupracovat (rozdělit si úkoly) - spolupracuje ve skupině a přebírá odpovědnost za společné úkoly, činnosti či práce
♣ Rodina - postavení jedince v rodině - role členů rodiny - funkce a vývoj rodiny - vztahy v rodině, rodinné problémy - úplná a neúplná rodina - náhradní rodinná péče - hospodaření rodiny	- vysvětlí význam harmonických vztahů mezi členy rodiny (vzájemná pomoc, důvěra) pro zdravý vývoj dítěte - rozpozná možné příčiny rodinných problémů a uvede vhodné způsoby řešení - popíše, do kterých důležitých oblastí rodina směřuje své výdaje - dokáže se rozhodnout, jak vhodně naložit se svým kapesným a s uspořenémi penězi
♣ Naše vlast - pověsti o počátcích českého národa - naši slavní předkové - mateřský jazyk - co nás proslavilo	- přepraví jednu pověst z českých dějin - připraví referát o jedné vybrané osobnosti z českých dějin
♣ Obec, region, země - moje obec, radnice - památná místa - významné osobnosti bydliště - Praha - významná místa naší země	- uvede příklady památných míst obce a regionu - vysvětlí, k jakým událostem či osobnostem se vážou - chová se šetrně ke kulturním památkám a přírodním objektům

Ročník: sekunda

učivo	očekávané výstupy
<p>♣ Rodina – funkce rodiny, role</p>	<p>- objasní pojem rodina a její význam pro stát</p>
<p>♣ Národ - kořeny národa, historie národa - národní bohatství (přírodní krásy, kulturní bohatství, významné osobnosti a jejich dílo, zvyky a tradice)</p>	<p>- vysvětlí pojem národa z hlediska své příslušnosti k českému národu a českému státu - určí významné historické mezníky v dějinách národa - určí zajímavá a památná místa našeho státu - uvede příklady významných osobností, které proslavily náš národ - určí významná díla z oblasti kultury - uvede příklady typických zvyklostí a tradic</p>
<p>♣ Vlast - pojem vlast - národní a státní symboly - státní svátky - hlavní město</p>	<p>- na příkladech vyloží pojem vlastenectví a odliší projevy vlasteneckých pocitů od projevů nacionalismu - vysvětlí význam symbolů našeho státu a uvede příklady příležitostí, při kterých se používají</p>
<p>♣ Hospodářský život - hospodaření s penězi</p>	<p>- dokáže se rozhodnout, jak vhodně nakládat s penězi - popíše, ze kterých zdrojů pochází příjmy státu a do kterých důležitých oblastí stát směřuje své výdaje</p>
<p>♣ Rozpočet - majetek, vlastnictví - ochrana majetku</p>	<p>- rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví - zdůvodní nepřijatelnost vandalského chování k veřejnému majetku a vysvětlí, jak lze proti němu aktivně vystupovat</p>
<p>♣ Přírodní bohatství a její ochrana</p>	<p>- váží si přírodního bohatství naší vlasti a aktivně ji chrání</p>
<p>♣ Kultura - rozmanitost kultury, podoby a projevy - hodnoty a tradice - kulturní instituce – typy, jejich nabídka, význam pro život</p>	<p>- porovnává různé podoby a projevy kultury (odívání, bydlení, cestování, chování lidí) - projevuje smysl a cit pro kulturní rozdíly, respektuje odlišné projevy kultury a kulturní zvláštnosti - orientuje se v nabídce jednotlivých kulturních institucí a vysvětlí jejich přínos pro život lidí</p>
<p>♣ Stát a právo - typy státu, historie, princip voleb, rozdělení státní moci, právo a morálka</p>	<p>rozpozná typy států, druhy moci, orientuje se v Základní listině práv a svobod a v základních právech a povinnostech občana našeho státu</p>

Ročník: tercie

učivo	očekávané výstupy
<p>♣ Člověk a dospívání – problematika dospívání, hledání role ve společnosti</p>	<ul style="list-style-type: none"> - umí formulovat svoje představy o budoucnosti vnímá změny v chování dospívajícího člověka
<p>♣ Člověk hledá společenství</p> <ul style="list-style-type: none"> - lidská setkání - podobnost a odlišnost lidí - přirozené a sociální rozdíly mezi lidmi - problémy lidské nesnášenlivosti <ul style="list-style-type: none"> - muž a žena, láska a vše co k tomu patří - vztahy mezi lidmi (osobní a neosobní vztahy, přátelství, party, skupiny) - komunikace 	<ul style="list-style-type: none"> - respektuje odlišné názory či zájmy lidí i odlišné způsoby jejich chování i myšlení, je tolerantní k menšinám vnímá problematiku partnerského soužití - uvede příklady příčin a situací, v nichž mohou mezi lidmi vznikat vzájemné neshody a konflikty - uvědomí si význam přátelství v životě člověka - uplatňuje vhodné způsoby komunikace v různých životních situacích
<p>♣ Člověk a svět</p> <p>-zdravý způsob života</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zamyslí se nad smyslem lidského života - dokáže pochopit, proč má lidský život smysl v konání dobra a prospěchu nejen v osobním, ale i obecném
<p>♣ Člověk hledá sám sebe</p> <ul style="list-style-type: none"> - sebezpoznání, sebevědomí, sebehodnocení, sebekritika - vůle, volní jednání city a emoce (protikladnost, smíšenost, podmíněnost, pestrost, nakažlivost emocí, hloubka citu, výrazovost) - charakter, charakterové vlastnosti, svědomí 	<ul style="list-style-type: none"> - seznámí se s pojmy charakter, svědomí, egocentrismus, altruismus, egoismus - schopen sebezpoznání, poznání jiných lidí - uvědomí si význam vůle - dokáže posilovat své volní jednání - získá základní představu o znacích emocí a dostává tak návod k vlastnímu sebezpoznání
<p>♣ Člověk a předpoklady harmonického soužití a soužití se světem</p> <ul style="list-style-type: none"> - životní názor (víra, náboženství, náboženské sekty, svoboda a tolerance, závislost a samostatnost) - mezilidská komunikace a její projevy - lidská solidarita (pomoc člověku v nouzi, potřební lidé ve společnosti) 	<ul style="list-style-type: none"> - životní názor (víra, náboženství, náboženské sekty, svoboda a tolerance, závislost a samostatnost) - mezilidská komunikace a její projevy - lidská solidarita (pomoc člověku v nouzi, potřební lidé ve společnosti)

Ročník: kvarta

učivo	očekávané výstupy
Člověk ve společnosti	
<p>♣ Smysl společenství</p> <ul style="list-style-type: none"> - spolupráce mezi lidmi - chování, jednání, prožívání - city nižší a vyšší - náboženství (judaismus, křesťanství, islám, orientální náboženství) a tolerance - rodina - právní předpoklady k uzavření manželství - vztahy mezi rodiči a dětmi - odbor sociálních věcí - stres, konflikty a vyrovnávání se s nimi 	<ul style="list-style-type: none"> - objasní potřebu tolerance ve společnosti - respektuje kulturní zvláštnosti i odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí - zaujímá tolerantní postoje k menšinám - posoudí a na příkladech doloží přínos spolupráce lidí při řešení konkrétních úkolů a dosahování některých cílů v rodině, ve škole a v obci - uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích - případné neshody či konflikty řeší nenásilným způsobem
Právní základy státu	
<p>♣ Občanská společnost, sdružování občanů, obec, stát</p> <ul style="list-style-type: none"> - sdružování občanů - znaky státu, typy a formy států - složky státní moci, jejich orgány a instituce 	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlí, jaké výhody má demokratický způsob řízení státu pro každodenní život občanů - charakterizuje a porovná složky státní moci a vysvětlí, jaké úkoly plní jejich orgány a instituce
<p>♣ Státní správa a samospráva</p> <p>– orgány a instituce státní správy a samosprávy, jejich úkoly</p> <ul style="list-style-type: none"> - volby a volební systém (znaky demokratického způsobu rozhodování a řízení státu, význam politického pluralismu, význam a formy voleb do zastupitelstev ČR) - vývoj českého státu 	<ul style="list-style-type: none"> - uvede příklady institucí a orgánů, které se podílejí na správě obcí, krajů a státu - objasní smysl voleb v demokratických státech a vysvětlí, jak mohou výsledky voleb ovlivňovat život občanů - stručně charakterizuje hlavní formy voleb do zastupitelstev ČR
<p>♣ Právo a spravedlnost</p> <ul style="list-style-type: none"> - lidská práva - právní řád ČR (význam funkce právního řádu, orgány právní ochrany občanů, právní norma, předpis publikování právních předpisů) - protiprávní jednání (pojem protiprávního jednání, trestní postizitelnosti; postihy protiprávního jednání) - právo v každodenním životě (člověk v právních vztazích, důležité právní vztahy a závazky z nich vyplývající) 	<ul style="list-style-type: none"> - uvede příklady základních práv a svobod každého člověka a dokumentů upravujících lidská práva - vysvětlí, proč je každý občan povinen dodržovat právní řád, respektuje základní právní normy našeho státu - uvede příklady činnosti důležitých orgánů právní ochrany občanů (policie, státní zastupitelství, soudy, advokáti, notáři) - orientuje se ve významných dokumentech, v nichž se publikují právní předpisy - rozliší protiprávní jednání a na příkladech posoudí podmínky trestní postizitelnosti občanů - uvede příklady postihů, které může použít náš stát v případě protiprávního jednání (pokuta, odnětí svobody aj.) - uvede příklady práv a povinností, které vyplývají z důležitých právních vztahů (vlastnictví předmětu, pracovní poměr, manželství)

Člověk a svět práce

Člověk a svět práce	
Stát a hospodářství	
<p>♣ Občan v ekonomických vztazích</p> <ul style="list-style-type: none"> - ekonomie, ekonomika - typy ekonomik - ekonomické sektory a odvětví - vstupy a výstupy výroby - výroba, obchod, služby – jejich funkce a návaznost - majetek, vlastnictví – formy vlastnictví; hmotné a duševní vlastnictví, jejich ochrana - peníze - funkce a podoby peněz, formy placení; rozpočet rodiny, státu; význam daní - hospodaření s penězi, majetkem a různými formami vlastnictví - tržní hospodářství - nabídka, poptávka, trh; podstata fungování trhu; nejčastější právní formy podnikání (druhy živností) - základní pojmy z pracovního práva (mzda, plat, pracovní doba, pracovní smlouva, výpověď) 	<ul style="list-style-type: none"> - rozlišuje, ze kterých zdrojů pocházejí příjmy státu a do kterých oblastí stát směřuje své výdaje, uvede příklady dávek a příspěvků, které ze státního rozpočtu získávají občané - rozlišuje a porovnává úlohu výroby, obchodu a služeb, uvede příklady jejich součinnosti - rozlišuje a porovnává různé formy vlastnictví, uvede jejich příklady - uvede vývoj peněz a jejich funkce - jmenuje zásady hospodárnosti, popíše a objasní vlastní způsoby zacházení s penězi a se svým i svěřeným majetkem, vyhýbá se rizikům v hospodaření s penězi - vysvětlí, jakou funkci plní banky a jaké služby občanům nabízejí - na příkladu chování kupujících a prodávajících vyloží podstatu fungování trhu - orientuje se v základních pojmech pracovního práva - uvede příklady práv a povinností, které vyplývají z důležitých právních vztahů (vlastnictví předmětu, pracovní poměr)
Život člověka na planetě Zemi	
<p>♣ významné globální problémy</p> <ul style="list-style-type: none"> - příklady globálních problémů, jejich příčin a možných důsledků pro život lidstva 	<ul style="list-style-type: none"> - uvede příklady některých projevů globalizace, porovná jejich klady a zápory - uvede některé globální problémy současnosti, vyjádří na ně svůj názor a popíše jejich hlavní příčiny i možné důsledky pro život lidstva
<p>♣ Svět a Evropa</p> <ul style="list-style-type: none"> - mezinárodní vztahy - integrační proces v Evropě (EU a ČR, význam evropské integrace) mezinárodní organizace, mezinárodní spolupráce 	<ul style="list-style-type: none"> - popíše vliv začlenění ČR do EU na každodenní život občanů - uvede některé mezinárodní organizace a společenství, k nimž má ČR vztah
<p>♣ Sociální vztahy, výchova k demokracii</p> <ul style="list-style-type: none"> - sociální dávky - životní úroveň, inflace - nacionalismus a jeho projevy - média a jejich funkce 	<ul style="list-style-type: none"> - doloží význam vzájemné solidarity mezi lidmi, vyjádří možnosti, jak pomáhat lidem v nouzi - rozlišuje projevy vlastenectví od projevů nacionalismu - kriticky přistupuje k mediálním informacím, vyjádří svůj postoj k působení propagandy a reklamy na chování lidí a veřejné mínění

II. Základy společenských věd ve vyšších ročnících víceletého gymnázia a na čtyřletém gymnáziu

Ročník: kvinta, 1.G

učivo	očekávané výstupy
♣ Obsah studia základních společenských věd - klasifikace věd - humanitní vědy a jejich předmět	- klasifikuje obsah společenských věd
♣ Psychologie jako věda - její disciplíny - psychologie - předmět a funkce - srovnání přístupů k výkladu lidské psychiky (hlubinná, behaviorismus, humanistická apod.)	- rozlišuje praktickou a vědeckou psychologii - vyjmenuje jednotlivé psychologické obory
♣ Psychologie osobnosti - osobnost, její pojem, - determinace osobnosti (sociální a biologické vlivy) - struktura a vlastnosti osobnosti - kapitoly z vývojové psychologie, zejména tělesné, duševní a společenské změny ve všech obdobích lidského života	- porovná vývoj člověka v jednotlivých životních etapách - objasní znaky jednotlivých typů osobnosti
♣ Změny v období adolescence - tělesné, duševní a společenské - hledání osobní identity, orientace na budoucnost	- zhodnotí problematiku dospívajícího jedince
♣ Psychické aktivity jedince - podstata lidské psychiky - vědomí - psychické jevy, stavy a vlastnosti - psychické procesy (poznávací, volní, citové)	- vyloží, jak člověk vnímá, prožívá a poznává skutečnost, sebe i druhé lidi, co může jeho vnímání a poznání ovlivňovat - objasní pojmy prožívání, chování, jednání - charakterizuje psychické jevy
♣ Aktivačně motivační vlastnosti osobnosti - potřeby, pudy, cíle, zájmy	- dokáže vyjmenovat motivační faktory a jejich význam v životě člověka - orientuje se ve svých potřebách, zájmech, cílech
♣ Vztahově postojové vlastnosti osobnosti - charakter a jeho vlastnosti	- usiluje o pozitivní změny ve svém životě
♣ Výkonové vlastnosti - vědomosti, dovednosti, návyky - učení - význam celoživotního učení a sebevýchovy - diskuse k zásadám efektivního učení - inteligence	- ovládá umění "učit"se - porovnává různé metody učení a jejich účinnost pro své studium s ohledem na vlastní psychické předpoklady
♣ Dynamické vlastnosti osobnosti - temperament	- dokáže aplikovat poznatky o temperamentu v praxi

- rozlišení základních typů temperamentu člověka, různé názory psychologů	- objasní, proč a jak se lidé odlišují ve svých projevech chování - uvede příklady faktorů, které ovlivňují prožívání, chování a činnost člověka
♣ Seberegulační vlastnosti - seberegulace, sebepojetí, sebevýchova - způsoby sebereflexe a kontroly emocí - prožívání emočních stavů a hlubších citových vztahů - emoce a jejich kontrola - psychosociální aspekty partnerského a sexuálního života – odpovědnost, sebeúcta, respekt, rozhodování	- aplikuje získané poznatky při sebepoznávání a poznávání druhých lidí - poznatky využívá později při volbě povolání - orientuje se ve svých emocích
Psychologie v každodenním životě - zásady duševní hygieny, - náročné, zátěžové životní situace - stres a způsoby jeho zvládnání - důsledky stresu v oblasti fyzického, duševního a sociálního zdraví psychohygiena - předcházení stresům v mezilidských vztazích zvládnání stresových situací efektivní komunikace hledání pomoci	- uplatňuje zásady duševní hygieny při práci a učení - orientuje se ve své osobnosti, potřebách a emocích - popíše vhodné způsoby, jak se vyrovnat s náročnými životními situacemi, např. se stresem - objasní jednotu tělesného i psychického zdraví - projevuje odolnost vůči výzvám k sebepoškozujícímu stylu - zařazuje do denního režimu osvojené způsoby relaxace
♣ Psychologické poradenství - rozhodování o životních otázkách systém psychologického poradenství	- dokáže vyjmenovat význam psychologie a jako vědy a především poradenství v životě člověka - využije poznatky psychologie ve svém každodenním životě

Ročník: sexta, 2.G

učivo	očekávané výstupy
♣ Předmět sociologie - sociologie jako věda – její vývoj a význam - sociologické názory - významní sociologové	- objasní společenskou determinaci člověka
♣ Společenská podstata člověka - proces socializace - význam začlenění jedince do sociálních vazeb - metody socializace - teorie sociálních rolí	- vyloží pojem sociální učení a jeho význam - vysvětlí celospolečenskou podstatu člověka
♣ Mezilidská komunikace - druhy komunikace - komunikační dovednosti - problémy v mezilidských vztazích	- objasní charakteristické rysy různých komunikačních situací - uplatňuje společensky vhodné způsoby komunikace ve formálních i neformálních vztazích

<ul style="list-style-type: none"> - konflikty - konfliktní situace, reakce na ně - řešení konfliktních situací 	<ul style="list-style-type: none"> - citlivě řeší konfliktní situace založené na mezilidských vztazích
<p>♣ Sociální struktura společnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - sociální útvary - sociální skupiny a jejich formy - jedinec ve skupině - vztahy, role, normy chování - sociální kontrola ve skupině - stereotypy a předsudky - sociální instituce 	<ul style="list-style-type: none"> - rozlišuje sociální útvary a rozumí jejich vývoji a současným změnám <ul style="list-style-type: none"> - popíše své sociální role - objasní, jaký význam má sociální kontrola ve skupině a ve větších sociálních celcích - respektuje kulturní odlišnosti a rozdíly v projevu příslušníků různých sociálních skupin - uvede, k jakým důsledkům mohou vést předsudky
<p>♣ Sociální procesy</p> <ul style="list-style-type: none"> - člověk a kultura - společenský vývoj - norma a patologie - kriminalita – pornografie, pedofilie, dětská prostituce, obchod se ženami - skryté formy a stupně individuálního násilí a zneužívání – šikana, brutalita, zanedbávané a týrané děti (CAN) - autodestruktivní závislosti a kriminalita související s těmito jevy – zdravotní a psychosociální rizika 	<ul style="list-style-type: none"> - popíše možné kulturní odlišnosti jednotlivých sociálních skupin - definuje sociální problémy současnosti a sociálně -patologické chování, uvede příklady - uvede důsledky porušování trestního zákona souvisejícího se sexuálně motivovanou kriminalitou, skrytými formami individuálního násilí - projevuje odolnost vůči výzvám k sebepoškozujícímu chování a rizikovému životnímu stylu - zaujímá odmítavé postoje ke všem formám rizikového chování
<p>♣ Sociální struktura a fenomény</p> <ul style="list-style-type: none"> - sociální nerovnost, elity, minorita - sociální rozvrstvení společnosti (kasty, stavy, třídy) - sociální mobilita - sociální deviace - sociální problémy (nezaměstnanost, kriminalita, extremismus) 	<ul style="list-style-type: none"> - popíše možné dopady sociálně-patologického chování na jedince a společnost
<p>♣ Sociální dovednosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - životní styl a způsob - životní prostředí 	<ul style="list-style-type: none"> - posoudí úlohu společenských změn v individuálním i společenském vývoji - citlivě řeší problémy založené na mezilidských vztazích
<p>♣ Vztahy mezi lidmi a formy soužití</p> <ul style="list-style-type: none"> - rodina, krize rodiny - změny sociálních rolí muže a ženy - vztahy v rodině, mezigenerační soužití, - pomoc nemocným a handicapovaným lidem - partnerské vztahy, manželství a rodičovství - neúplná rodina - rizika spojená s volbou životního partnera - modely vzájemného chování a související s etickými a psychosociálními aspekty partnerského a sexuálního života - krizové situace v rodině - rozvoj sociálních dovedností pro život 	<ul style="list-style-type: none"> - projevuje etické a morální postoje k ochraně matky a dítěte - posoudí hodnoty, které mladým lidem usnadňují vstup do samostatného života, partnerských vztahů, manželství a rodičovství - usiluje ve svém životě o jejich naplnění - rozhoduje podle osvojených modelů chování a konkrétní situace o způsobu jednání v situacích vlastního nebo cizího ohrožení

<p>s druhými lidmi - otevřenost vůči druhým, vyjednávání, obhajování a prosazování vlastních názorů, odmítání nehumánních názorů</p> <p>- sociální chování v intimních vztazích – otevřenost, tolerance, empatie, trpělivost, odpovědnost, sebepoznávání sebeúcta</p> <p>média a jejich vliv na člověka</p> <p>- co je masová kultura, jak společnost komunikovala</p> <p>- moderní společnost a svoboda projevu</p> <p>- role médií v dějinách obce</p> <p>- rozbor aktuálního zpravodajství</p>	<p>-rozvíjí kritický odstup od podnětů přicházejících z mediálních produktů</p> <p>- osvojí si poznatky usnadňující orientaci v současném světě</p> <p>- naučí se vyhodnocovat kvalitu a význam informačních zdrojů</p>
Religionistika	
<p>-světové náboženské systémy a jejich stručná charakteristika</p> <p>-církve, sekta, tolerance, nesnášenlivost v multikulturní společnosti</p>	<p>-rozlišuje významné náboženské systémy</p> <p>-rozezná náboženskou nesnášenlivost a přirozené projevy náboženských citů</p> <p>-zdůvodní smysluplnost náboženské víry v moderním světě</p>

Ročník: septima, 3.G

učivo	očekávané výstupy
Občan ve státě	
<p>♣ Teorie státu</p> <p>- definice, znaky, typy státu</p> <p>- formy vlády, státní občanství</p> <p>- stát a národ</p>	<p>- vysvětlí, za jakých okolností vznikají státy</p> <p>- rozlišuje a porovná historické a současné typy států a formy vlády</p> <p>- objasní pojem právní stát</p>
<p>♣ Demokracie</p> <p>- principy a podoby demokracie</p> <p>- podstata občanské společnosti</p> <p>- volby, volební systémy</p> <p>- demokracie přímá a nepřímá</p> <p>- politické strany, koalice, opozice</p> <p>- politický pluralismus, politické subjekty</p>	<p>- porovná postavení občana v demokratickém a totalitním státě</p> <p>- objasní podstatu demokracie</p> <p>- porovná demokracii s nedemokratickými formami</p> <p>- uvede příklady, jak může občan ovlivňovat politické dění v obci a ve státě</p> <p>- vysvětlí podstatu a význam parlamentních a komunálních voleb</p> <p>- rozlišuje složky politického spektra</p> <p>- objasní podstatu a význam politického pluralismu pro život ve státě</p>
<p>Ideologie</p> <p>- znaky a funkce</p> <p>- přehled vybraných ideologií</p>	<p>-uvede příklady důležitých ideologií, příklady politického extremismu a objasní nebezpečí ideologií</p>
Občan a právo	
<p>♣ Právo a spravedlnost</p> <p>- právní norma, sankce a její účel</p> <p>- druhy právních norem</p>	<p>- vysvětlí smysl a účel práva</p> <p>- rozliší morální a právní normy</p> <p>- objasní pojem právní norma</p>

<ul style="list-style-type: none"> - rozdíl mezi morální a právní normou - smlouvy, jejich význam a obsah - všeobecné podmínky smluv 	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlí odlišnost při porušení morálky a práva - dokáže uvést příklady důsledků neznalosti smluv - ve svém jednání respektuje platné právní normy
<p>♣ Právo v každodenním životě</p> <ul style="list-style-type: none"> - právní vědomí - právní předpisy - právní síla, právní řád ČR – jeho uspořádání - descendenční teorie právního řádu - vývojové formy práva, prameny práva, - instituce zajišťující zákonnost ve státě - právní subjektivita, způsobilost k právním úkonům - právní vztahy, práva a povinnosti účastníků právních vztahů - pojem vlastnictví 	<ul style="list-style-type: none"> - odůvodní účel sankcí při porušení právní normy - popíše právní řád ČR - uvede, které státní orgány vydávají právní předpisy, jak a kde je uveřejňují - rozliší základní a prováděcí předpisy - rozlišuje fyzickou a právnickou osobu, uvede jejich příklady, vysvětlí pojem způsobilost k právním úkonům - rozliší důležité právní vztahy, vysvětlí podmínky jejich vzniku a zániku - objasní znaky právního vztahu vlastnictví
<p>♣ Orgány právní ochrany</p> <ul style="list-style-type: none"> - občanské soudní zřízení, orgány činné v trestním řízení - funkce, úkoly právnické profese - systém právního poradenství 	<ul style="list-style-type: none"> - rozlišuje náplň činnosti základních orgánů právní ochrany - rozeznává občanské a trestní soudní řízení
<p>♣ Právo veřejné a soukromé</p> <ul style="list-style-type: none"> - ústavní právo - ústava jako základní zákon státu 	<ul style="list-style-type: none"> - rozlišuje právní odpovědi - zhodnotí funkci ústavy pro fungování státu - stručně popíše strukturu Ústavy ČR a uvede základní okruhy práv a svobod občanů - popíše a analyzuje vývoj ústavnosti v českých zemích
<p>♣ Lidská práva</p> <ul style="list-style-type: none"> - Listina základních práv a svobod – zakotvení lidských práv v dokumentech - porušování a ochrana lidských práv - funkce ombudsmana - státní moc zákonodárná, výkonná a soudní - proces tvorby a schvalování zákonů - správní právo - občan a obec 	<ul style="list-style-type: none"> - objasní nutnost ochrany lidských práv - obhajuje svá lidská práva - respektuje lidská práva druhých lidí - uvede okruh problémů, s nimiž se občan může obracet na ombudsmana - rozliší hlavní funkce a úkoly jednotlivých složek státní moci ČR a jejich orgánů - uvede okruh problémů, s nimiž se občan může obracet na jednotlivé státní instituce a úřady
<p>♣ Trestní právo</p> <ul style="list-style-type: none"> - druhy trestních činů a trestů - druhy kriminality - kriminalita mladistvých - trestní řízení - orgány činné v trestním řízení - státní zastupitelství, soudy - trestný čin výroby, držení 	<ul style="list-style-type: none"> - rozlišuje trestní čin a přestupek - vymezi podmínky trestní odpovědnosti - uvede příklad ze života, kdy se setkal s trestním právem - rozlišuje rozdíl mezi trestním právem hmotným a procesním - vysvětlí průběh trestního řízení - objasní důsledky porušování paragrafů

<p>a zprostředkování návykových látek - sexuálně motivovaná kriminalita (pornografie, pedofilie, dětská prostituce, obchod se ženami) - další nežádoucí společenské jevy – promiskuita, brutalita, domácí násilí, šikana</p>	<p>trestního zákona, v souvislosti s výrobou, držením a zprostředkováním návykových látek - zaujímá odmítavé postoje ke všem formám sociálně patologického chování</p>
<p>♣ Občanské právo - občanský zákoník - vlastnictví a dědění právo závazkové</p>	<p>- orientuje se v občanském a rodinném právu - uvede příklady - rozlišuje práva věcná a závazková</p>
<p>♣ Rodinné právo - zákon o rodině - manželství - náhradní rodinná péče - ústavní péče - problematika rozvodů – důvody - rizika spojená s volbou životního partnera, krizové situace v rodině</p>	<p>- vysvětlí vznik vlastnického práva, podílového spoluvlastnictví a společného vlastnictví manželů -objasní, za jakých podmínek vzniká manželství - uvede práva a povinnosti účastníků těchto vztahů - vysvětlí právní vztahy mezi členy rodiny (vyživovací povinnost, určení otcovství, náhradní výchova dětí) - uplatňuje odpovědné a etické přístupy k sexualitě a budoucímu rodičovství</p>
Člověk a svět práce	
<p>♣ Tržní ekonomika - typy ekonomik, ekonomický cyklus, tržní mechanismy - nabídka a poptávka - tvorba ceny - globální ekonomické otázky</p> <p>Ekonomické subjekty - právní formy podnikání - základní právní normy týkající se podnikání - živnostenský úřad, obchodní soud a jiné instituce</p>	<p>- porovná jednotlivé typy ekonomik -na konkrétním aktuálním příkladu vysvětlí fungování tržních mechanismů - rozpozná běžné cenové triky a klamavé nabídky - uvede, jak ovlivňují globalizační procesy ekonomiku - vysvětlí, jaké formy podnikání v ČR existují, a uvede pro každý typ konkrétní příklad - stručně popíše postup při zakládání podnikatelské činnosti - posoudí výhody a rizika podnikání v porovnání se zaměstnáním</p>
<p>♣ Marketing - marketing a public relations, reklama, reklamní agentury</p>	<p>- vyloží podstatu reklamy - na konkrétních příkladech vysvětlí manipulační strategie některých reklamních šotů - analyzuje skrytý obsah reklamy</p>
Národní hospodářství a úloha státu v ekonomice	
<p>♣ Fiskální politika - státní rozpočet - daňová soustava - daňové přiznání - zdravotní a sociální pojištění</p>	<p>-vysvětlí termín státní rozpočet, systém příjmů a výdajů státu - popíše daňovou soustavu - uvede základní typy daní (daň z příjmu, DPH) - vyplní fiktivní daňové přiznání -objasní, jakým způsobem zjistí výši</p>

	sociálního a zdravotního pojištění
♣ Monetární politika ČNB - inflace - měna, zahraniční platební bilance ekonomické ukazatele, HDP, životní úroveň	- vysvětlí podstatu inflace a její důsledky na příjmy obyvatelstva - na základě aktuálních mediálních informací uvede, jak ekonomické ukazatele ovlivňují životní úroveň občanů
♣ Sociální politika - důchodový systém - systém sociálních dávek - životní minimum - nezaměstnanost, státní politika zaměstnanosti, úřady práce, personální agentury a jejich činnost	- vypočítá životní minimum své domácnosti - popíše postup, jak zažádá o sociální dávky - vysvětlí aktuální trendy v politice zaměstnanosti - objasní funkci podpory v nezaměstnanosti, funkci úřadů práce a personálních agentur - vysvětlí, jaké zdroje může pro hledání zaměstnání využít OSV
Finance	
♣ Peníze - funkce peněz, platební styk – formy - cenné papíry, akcie, burza Finanční produkty - způsoby využití přebytku finančních prostředků - spoření a investiční produkty - řešení nedostatku finančních prostředků - úvěr, leasing, splátky pojištění - typy	- používá nejběžnější platební nástroje - objasní funkce peněz - vysvětlí, co jsou to akcie - zhodnotí, které investice jsou bezpečné - navrhne způsoby, jak využít volné finance (spoření, cenné papíry, nemovitosti) - vybere nejvýhodnější pojistný produkt s ohledem na své potřeby - uvede rizika a výhody úvěru, leasingu, spoření, pojištění - vysvětlí, jak se vyvarovat předlužení
♣ Bankovní soustava - ČNB a komerční banky - specializované finanční instituce - nové technologie v bankovníctví - bezhotovostní platební styk	- objasní funkci ČNB - vysvětlí postavení ČNB v soustavě bank - popíše, jaké formy bankovních služeb může zvolit - využívá moderní formy bankovních služeb, ovládá bezhotovostní bankovní styk
♣ Hospodaření domácnosti - rozpočet domácnosti - typy rozpočtu, tok peněz v domácnosti - spotřební výdaje - práva spotřebitele - předpisy na ochranu spotřebitele	- rozliší pravidelné a nepravidelné příjmy domácnosti - sestaví rozpočet domácnosti - navrhne, jak řešit schodkový rozpočet a jak naložit s přebytkovým rozpočtem - uvede, jak uplatňovat práva spotřebitele
Mezinárodní vztahy, globální svět	
♣ Evropská integrace - podstata a význam - příčiny a důsledky izolace některých států	- objasní historické kořeny a důvody evropské integrace - popíše, jaký význam má integrace pro vývoj Evropy
♣ Evropská unie - její význam, podmínky členství a orgány EU - jednotná evropská měna - vztah mezi orgány EU a státními orgány ČR	- popíše strukturu orgánů EU - na konkrétních příkladech vysvětlí jejich činnost - stručně uvede podmínky členství - objasní vztah orgánů EU k státní moci ČR - uvede, jak mohou fyzické a právnické

<ul style="list-style-type: none"> - základní práva a povinnosti občanů členských zemí EU - právní systém EU 	<p>osoby uplatnit v rámci EU svá práva</p>
<p>♣ konzulát, velvyslanectví</p>	<ul style="list-style-type: none"> - uvede instituce, na které se může občan v případě problémů při pobytu v zahraničí obrátit
<p>♣ Mezinárodní spolupráce</p> <ul style="list-style-type: none"> - důvody, význam a výhody - významné mezinárodní organizace a společenství - RE, NATO, OSN – účel a činnost <p>Proces globalizace</p> <ul style="list-style-type: none"> - příčiny, projev, důsledky, klady, zápory a dopady globalizace, globální problémy 	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlí význam mezinárodních organizací - objasní činnost RE, NATO, OSN - popíše stupeň a význam zapojení ČR do těchto organizací - definuje termín globalizace - na konkrétních aktuálních příkladech objasní globalizační tendence - vysvětlí, který globální problém pokládá za nejdůležitější a proč
<p>Pracovně právní vztahy</p>	
<p>♣ Pracovní právo</p> <ul style="list-style-type: none"> - pracovní právo - vznik a zánik PP, smlouva, zkušební doba, výpověď, odstupné - práva a povinnosti účastníků pracovněprávních vztahů - pracovní doba, pracovní neschopnost, mzda a minimální mzda - odbory <p>Bezpečnost práce</p> <ul style="list-style-type: none"> - zásady bezpečnosti práce - ekologická hlediska práce - pracovní úraz a odškodnění 	<ul style="list-style-type: none"> - vysvětlí termín pracovní práva a povinnosti - uvede postup, jak uzavřít pracovní smlouvu a jak podat výpověď - uvědomuje si rozdílné právní postavení zaměstnance a zaměstnavatele, zná jejich práva a povinnosti - objasní funkci odborů - zná svá pracovní práva, respektuje své pracovní povinnosti - na příkladech uvede porušení pracovních práv a povinností - volí bezpečné pracovní postupy šetrné k životnímu prostředí, dodržuje bezpečnost při práci, uvědomuje si právní dopad na pracovníka, který nedodržuje zásady bezpečnosti práce - popíše hlavní zásady bezpečnosti práce - vyjmenuje, které části školního řádu GSOŠE se týkají bezpečnosti práce - definuje termín pracovní úraz a vysvětlí postup účastníků pracovního úrazu
<p>Trh práce a profesní volba</p>	
<p>♣ Profesní volba</p> <ul style="list-style-type: none"> - práce jako seberealizace - význam vzdělání na trhu práce - hodnocení vlastních schopností - vzdělání a příprava na volbu profese - pracovní úspěšnost a kariérní růst - přijímací pohovor a výběrová řízení (komunikace, asertivita, empatie) - rekvalifikace - celoživotní vzdělávání 	<ul style="list-style-type: none"> - kriticky posoudí své předpoklady pro volbu dalšího studia a profesní orientace -žák vyjmenuje všechny požadavky kladené na zvolenou profesi či další studium -uvede klasifikační postupy, které vedou k jeho profesnímu cíli (typy VOŠ, VŠ apod.) -analyzuje informace o situaci na trzích práce (tisk, internet) - vhodně prezentuje vlastní osobu a práci, vhodně vystupuje při přijímacím pohovoru -popíše průběh přijímacího pohovoru nebo konkurzu

<ul style="list-style-type: none"> - dobrovolnictví jako příležitost k rozvíjení pracovních příležitostí - strukturovaný životopis <p>-dokumentace nutná pro přijímací řízení</p>	<ul style="list-style-type: none"> - uvede význam práce pro sebe a společnost, se zřetelem k psychickému zdraví jedince - napíše strukturovaný životopis <p>- vyhotoví potřebnou dokumentaci pro přijímání řízení k dalšímu studiu i ve zvolené profesi</p> <p>- vyplní fiktivní přihlášku na VOŠ, VŠ</p>
<p>♣ Mezinárodní trh práce</p> <ul style="list-style-type: none"> - národní a mezinárodní trh práce - nabídka a poprávka po pracovních místech - studium v Evropě, informační a poradenské - služby zprostředkovatelské a poradenské služby, pracovní trh EU - globalizace trhu práce, profesní mobilita 	<ul style="list-style-type: none"> - posoudí profesní poptávku na českém i evropském trhu práce
<p>♣ Osobní management</p> <ul style="list-style-type: none"> - plánování osobní práce - time management, zaměstnání a mezilidské vztahy - zaměstnání a rodina 	<ul style="list-style-type: none"> - sestaví individuální střednědobý plán studia

Ročník: oktáva, 4.G

učivo	očekávané výstupy
Úvod do filozofie	
<p>♣ Podstata filozofie</p> <ul style="list-style-type: none"> - základní filozofické otázky - předmět, vznik a vývoj filozofie - filozofie jako věda, její vztah k mytologii, náboženství, politice a umění <p>- filozofické disciplíny</p>	<ul style="list-style-type: none"> - vyloží podstatu filozofických otázek - provede zamyšlení nad základními filozofickými otázkami - uvede další filozofické základní disciplíny - objasní východiska a zdroje filozofického tázání - srovná východiska filozofie z hlediska, mýtu apod. - odliší mytologické, náboženské a filozofické chápání světa
<p>Filozofie v dějinách</p> <p>– klíčové etapy vývoje filozofického myšlení, rozdíl mezi východní a západní filozofií</p> <ul style="list-style-type: none"> - antická filozofie – pralátka, jsoucnost, pohyb - vývoj, filozofové období předsokratovského, klasického a helénské 	<ul style="list-style-type: none"> - charakterizuje a rozliší hlavní filozofické směry a jejich představitele - propojuje dobová filozofická témata se známými historickými událostmi, uvádí příklady filozofických témat v dobové literatuře - podle individuálních schopností a dovedností seznamuje spolužáky s tvorbou významných myslitelů - vysvětlí hlavní filozofické směry v období antiky – popíše vývoj názorů na problém pralátky, jsoucnosti, pohybu, vývoje - vysvětlí na vybraných textech podstatu

<ul style="list-style-type: none"> - středověká patristika a scholastika - renesanční filozofie 	<p>filozofie předsokratiků, filozofů klasického období a období helénismu</p> <ul style="list-style-type: none"> - objasní podstatu středověké filozofie a křesťanství, rozliší hlavní etapy středověké filozofie - uvede hlavní myšlenku humanismu a renesance, ideály v pojetí člověka, lidského poznání
<ul style="list-style-type: none"> - filozofie baroka 17. století - osvícenství v Anglii - osvícenství ve Francii, encyklopedisté a materialisté - filozofická a etická koncepce I. Kanta - německý romantismus, Hegelova škola a její rozpad, marxismus - filozofie pozitivismu, zrod nových společenských věd - filozofie života, historismus a pragmatismus - fenomenologie a filozofie bytí - filozofie existence - novopozitivismus a kritický racionalismus <p>- česká filozofie v evropském kontextu, hlavní myšlenky vybraných filozofů – J. Hus, J. A. Komenský, T. G. Masaryk, J. Patočka</p>	<ul style="list-style-type: none"> - objasní význam a podstatu porenesanční filozofie - vysvětlí význam německé klasické filozofie - samostatně formuluje podstatu vybraných směrů 19. a 20. století <p>- zhodnotí význam osobností českého filozofického myšlení, zhodnotí význam Masarykův a Patočkův pro českou kulturu</p>
Etika	
<ul style="list-style-type: none"> - etika, etická norma, svědomí - etika jako věda o morálce, mravnosti - základní etické kategorie – dobro, zlo, spravedlnost, svoboda - etika a věda, etika a náboženství, etika a politika, etika a ekologie, etika a ekonomika - dějiny etiky (antika, středověk, renesance, novověk, moderní etické názory - smysl života, žebříček životních hodnot 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumí pojmu etická norma, tyto normy respektuje - chápe význam etických norem ve vědeckém výzkumu, na konkrétních příkladech objasní rizika zneužití těchto norem - posuzuje lidské jednání z hlediska etických norem a svědomí jednotlivce - objasní dějinnou proměnlivost základních etických pojmů a norem - diskutuje o aktuálních otázkách v etice, zaujímá svá stanoviska, která podepírá argumentací na základě jednotlivých etických teorií